СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 16. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 21. січня, 1924. — VOL. XXXII. — No. 16. — Jersey City, N. J., Monday, January 21, 1924. — THREE CENTS

КУЛИДЖ ЗГОДЖУЄТЬСЯ НА ЗМІНУ ПОДАТКОВОГО ПРОЄКТУ

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — З ухвал комітету приходів в палаті послів виходить, що президент Кулидж заявився за погодженнем зі собою проєкту Мелона та проєкту демократа Гарнера. Більшість комітету голосувала саме за тим, щоби повній палаті предложити проект, котрий має в собі пропозиції Мелона і Гарнера.

В ОБОРОНІ ПЛЯНУ БОКА

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Коли непримиримі противники Ліґи Народів почали завзяту кампанію проти надгородженого 100,000-доляровою надгородою Бока пляну приступлення Злучених Держав до Ліґи Народів, Вілієм Мекаду, зять колишнього президента Вилсона, колишній секретар скарбу, а нині один з головних кандидатів на іменоване кандидатом демократичної партії при слідуючих виборах, видав заяву за пляном Бока, в якій боронить його яко одинокий практичний плян заведення мира.

ФАЛШИВІ ЛІКАРСЬКІ ДИПЛЬОМИ ПЕРЕД СЕНАТОМ

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Спеціяльний субкомітет сенатового комітету праці, котрого головою є сенатор др. Ковпленд, уже почав розсліди над „фабриками докторів", що за 10 літ свого істновання мала пустити по Америці 25,000 фалшивих лікарів. Один з перших свідків перед субкомітетом заявив, що він дістав степень хіропрактика за 25 мінут заплативши 89 долярів 50 центів.

ПИНШО ДАЄ СВІЙ ПРОЄКТ БОРІ

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Пенсилванійський ґубернатор Пиншо переслав свій вуглевий проєкт, котрий відкинув сенатор Пепер, сенаторови Борі.

Проект радить завести драстичне реґульоване добування та торговлі твердого вугля через федеральний уряд.

ДЖАНСОН ДАЛІ КРИТИКУЄ УРЯД КУЛИДЖА

ШИКАҐО, Илинойс, 18. січня. — Сенатор Гайрем Джансон, що хоче бути іменованим кандидатом републиканської партії при наближаючихся виборах президента Злучених Держав, виступав тут з острою критикою політики свого головного противника щодо іменовання, президента Кулиджа. Сенатор заявив, що президент уживає податкового закона для закриття похибок своеї політики.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВИЛА ПОСТУПОВАННЯ В КОНҐРЕСІ

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Демократичній менчости на спілку з невдоволеними членами републиканської партії вдалося завести в палаті послів нові правила поступовання, які сильно ослаблюють вплив президента палати. З сього можуть вийти далеко йдучі політичні наслідки.

НАРАДИ МІНІСТЕРСЬКОГО КАБІНЕТУ В СПРАВІ МЕКСИКА

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Кабінет міністрів президента Кулиджа відбув спеціяльне засіданне над мексиканською ситуацією, на якім дебатовано над питанием, що робити для охорони американських інтересів, життя та власности, в Мексику. Покищо не принято ще ніяких постанов.

ПОВСТАНЦІ ОСТРІЛЮВАЛИ АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ

МЕКСИКО, 18. січня. — Обсаджені повстанцями кораблі острілювали коло мексиканського порту Тампіка американські кораблі Верджінію та Синклер.

ҐУБЕРНАТОР ТЕКСАСУ НЕ ХОЧЕ ДОЗВОЛИТИ МЕКСИКАНЦЯМ НА ПЕРЕХІД

ГАВСТОН, Тексас, 18. січня. — Ґубернатор стейту Тексас спротивився переходови через американську територію мексиканського федерального війска Обреґона. Він не хоче на се дозволити навіть, хочби Мексиканці мали йти без оружа. Війска ждуть на границі.

В Сан Антоніо, в сьому стейті, арештовано двох аґентів Гуерти.

ПОВСТАНЦІ ЗАДЕРЖАЛИ ПОЇЗД ЗІ ЗБРОЄЮ

МЕКСИКО, 18. січня. — Повстанці задержали коло стації Араґон поїзд, що віз американське оруже для мексиканського уряду. Повстанці забрали не лишень оружа, але яких 40,000 песів (коло 20,000 долярів) в готівці.

ЯПАН ХОЧЕ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЗИЧКИ

НЮ ЙОРК, 18. січня. — Японський уряд підходить до американських банкирів, щоби позичити від них 50 міліонів долярів на закупно матеріялів для відбудовання околиць, знищених землетрусами.

ЧИ ШЕНАНДОА БУВ В НЕБЕЗПЕЦІ?

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Межи керманичами великого военного американського бальона Шенандоа, що колись тут зірвався зі щогли серед бурі, але вернув щасливо назад до своеї стації, а німецькими знатоками, що його будували, розвелася горяча дебата над тим, чи кораблеви справді грозила небезпека, як се кажуть керманичі. Будівничий бальона каже, що він збудований так, що від бурі йому не грозить ніяка небезпека.

НОВИЙ ПОХІД ФІЛАДЕЛФІЙСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ БЕЗПРАВСТВ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, 18. січня. — Поліція почала нині другий похід проти розпусти в місті і арештувала нині 150 людий за ріжні злочини. Пущено нині в службу панцирні поліційні авта.

СЛІДСТВО НАД ФАЛШОВАНИМ ВИБОРОМ

ВАШІНҐТОН, 18. січня. — Перед верифікаційним комітетом сенату, що робить слідство над вибором сенатора Мейфілда, виступали свідки, зі зізнаннями, що кампанія Ку-Клакс-Клена в місті Ню Йорку потерпіла повну невдачу. Місто показало тілько толеранції супроти нових іміґрантів, що провідники Клена вважали неебзпечним починати там явну орґанізацію і перенеслися зі своїми парадами на Лонґ Айленд.

НОВИЙ СПОСІБ МИРА СЕРЕД НАРОДІВ.

Колеґія в Белойті, в стейті Висконсині, підняла як новий спосіб заведення мирного пожиття серед народів світа стягнути до сьої школи представників всіх можливих народів, світа, щоби вони могли себе взаїмно пізнати та побачити, що нема причини на себе ворогувати.

Покищо в сій школі Американці становлять 40 процентів студентів, Европейці 20 процентів; Азійці 20 процентів; південні Американці та Африканці по 10 процентів.

СИЛА МУЗИКИ

Шикаґовський лікар др. Г. Шайерсон зробив дуже цікаву спробу з новим знечулюючим средством. Є ним нічо инчого, як музика.

Мав він оперувати одну жінку, хору на якусь недугу ока, вимагаючу операції. Не міг він дати місцевого знечулюючого средства, бо від такого средства розширяється очна зіниця, а се було невідповідне для операції. Щоби обійти трудність лікар рішився зробити пробу з музикою, бо знав що хора дуже любить музику. Коли все було готове до операції, яка мала бути болюча, лікар дав знак запрошеному музикови, і сей заграв на скрипці мельодію Крайцерової Сонати, а відтак Аве Марія, а далі другі музичні твори великих музиків світа. Операція поступала щасливо вперел. Коли оператор спитав хорої, чи чує вона біль, вона відловіла: "Ні, не чую. Музика така гарна". Операція тревала пів години. По її скінченню око заплястеровано й забандажовано, і хора сіла й усміхнулася.

Лікарі бачили, що музики можна вживати яко знечулюючого средства. при операціях.

МІЛІОНЕР БАНКОВИМ ПІСЛАНЦЕМ.

Бостонський міліонер Вілієм Вендербилт, котрий має маетку яких 20 міліонів долярів, став недавно звичайним послугачем в однім бостонськім банку. Каже він, що хоче навчитися всего банкового діла практично, починаючи від найнизчої служби в банку. Він сидить на лавці та жде, поки його не пішлють куди зі справкою.

БОЛЬШЕВИЦЬКА АҐІТАЦІЯ НА БІЛОРУСИ.

Польські часописи доносять, що емісарі радянських републик ведуть в цілій Виленщині широку аґітацію за вступленнем до червоної білоруської армії. Концентраційною точкою для білоруських добровольців назначено Минск.

У. Н. ХОР В КАЛИФОРНІЇ

Український Національний Хор під проводом Олександра Кошиця вернувся з Вінніпеґу, в Канаді, до Злучених Держав і продовжав свою артистичну поїздку на Захід, аж над Тихий океан.

Тепер він в Калифорнії. Дня 15. с. м. був концерт У. Н. Хору в Сен Франсиско.

СМЕРТЬ НА ҐЛАДКІЙ ДОРОЗІ.

В місті Нюарку, в стейті Ню Джерзі, наїхав моторовий автомобіль на автомобіль одної фабричної фірми, в якому везено тижневу заплату для фабричних робітників. Автомобіль був опанцирений для охорони перед частими нападами банкдитів на такі вози. Від удару моторового воза він перевернувся та придужив переходячи вулицею женщину, Анджеліку Катама, котра й згинула під його тягаром. Збройні сторожі панцирного авта, хоча ранені, сиділи в возі, поки не надійшла поліція.

ПЛИВАЮЧА КОРШМА

В Ню Йорку зорганізувалося підприємство "Джалі Шип Компані" (себто "підприємство веселого корабля"), яке поклало собі за ціль вгасити спрагу Нюйорчан в той спосіб, що заведе коршму на пливаючім кораблі. Корабель буде причіплений якором до морського дна, і буде стояти поза обрубом три милевого прибережного поясу, в котрім ще обовязує прогибіція. Колиб сей пояс розширили до 12 миль, корабель перенесеться тоді так далеко, що його руки закона не досягне.

ТАЙНІ АҐЕНТИ НА ГУЦУЛЬЩИНІ НАПАДАЮТЬ НА ЛЮДИЙ

"Громадський Голос" в 45 ч. подає із Жабя, повіт Косів таку допись: До чого доходить нахабство тайних аґентів, прихвостнів і кандидатів на війтів в Гуцульщині під опікою старости Сікерського, свідчить слідуючий факт. Дня 2. грудня проходили Іван і Василь Волиняки спокійно біля пропінації. Нагло почули за собою крик: "Стуйце! бо вас застшелю!" Вони не оглядаючись пішли дальше. Тоді дігнав їх Гуцул Федь Хімчак зі стрільбою, зняв її з плечей та намірився Волинякові до грудей. Волиняки налякалися. Тоді розлющений панською ласкою Хімчак казав їм кинути палиці до Черемоша та стояти на "Габтахт!" та зачав лаяти їх: „ф. с." і... вашу мать". "Чому ви не стали на мій приказ? — питався: Ви знаете, що я австрійський капраль, а тепер тайний аґент і маю право десятьох напасти, щоби одного злапати?" Не помогло нічого, що Волиняки заперечували йому права зачіпати людий. Під террором запровадив він обох до жида Еівера та коли цей зізнав, що вони спокійні люди, зажадав від них початунку. Волиняки заскражили Хімчика до суду, але населенне всетаки не безпечне перед такими тайними агентами, що як виродки грозять людям крісами, запиваються і можуть, як невідповідальні, стати причиною великого нещастя.

НОВА ХИМЕРА ІТАЛІЙСЬКОГО ПОЕТА Д'АНУНЦІЮ.

Італійська преса подає, що відомий поет Анунціо після своїх любовних та военних авантур порішив спокутувати свої гріхи — в монастирі. З тим наміром посвися Анунціо ще з часі всвітової війни, але обставини не дозволили зреалізувати його. Тепер він задумує відвідати могилу Франціска з Ассижу, а відтак постригтись в ченці. В останіх часах Д'Анунціо живе самотним життям припинивши свою літературну діяльність. Він читає тільки религійні твори і зовсім не відвідує театрів ні инших публичних інституцій. В літературних колах Італії трактується цю наглу метаморфову Д'Анунціо з гумористичного боку, а злобні язики поширюють сплетню, що в слід за великим поетом піде в монастир і його колишня Муза, славетна артистка Леонора Дузе.

НОВЕ ПОЛЬСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО І УКРАЇНСЬКИЙ КЛЮБ.

Дня 18. м. м. вночі конферував польський премієр Ґрабський з представниками Українського Клюбу, послами Підгірським і Васильчуком.

Ґрабський заявив, що нове правительство, яке він формує, ставить собі завданнем переведенне санації скарбу, а відносно політики супроти національних меньшостий буде воо пасивне й опиратиметься на істнуючих приписах. В ділянці аміністрації на "кресах" нове правительство буде так поводитсь, щоб не дразнити польської суспільности. Хто її дразнив колинебудь досі?!. І хто є ця "суспільність"? Ясно, що мова тут про хіеністичні партії!

У відповідь на цю щирість Ґрабського, представники Українського Клюбу заявили що вже навіть не потребує говорити їм про персональний склад кабінету, бо Український Клюб займе супроти ього строго опозиційне становище.

РІДКА ЗБІРКА МОНЕТ.

В Москві при улиці Халтуріна, в мешканню бувшого ґенерала Блавтіна відкрито рідку збірку монет, між якими є цінні жидівські монети, що зображують щит Давида і мають старожидівські написи. Є там і римські монети з часів Доклеціяна, старовинні російські бляхи, монети часів Александра Македонського і монети з Февдальних часів. Збірка відкрита співробітниками Академії Наук віддана до Ермітажу.

ПАРТИЙНА ПРАЦЯ В БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ АРМІЇ

Політичне Бюро Компартії запропонувало Революційній Військовій Раді (Реввоенсовету) звернути особливу увагу на занепад партійної праці в частинах червоної армії, де склад „комячеек" (комуністичних гуртків) зменшився пересічно до 5 членів, а загальне число комуністів у червоній армії спало у другій половині 1923 р. 9 на 7 відсотків.

СВЕН ГЕДІН В МОСКВІ

Славний шведський подорожник Свен Гедін, який досліджував Сибір, задержався в своїй поворотній дорозі в Москві.

ПРОТИВНИКИ ЛЕОНА ТРОЦЬКОГО УСУНУЛИ ЙОГО ВІД ВЛАДИ

МОСКВА, 18. січня. — Вісти, які появились в Західній Европі і в Америці про арештованне Леона Троцького неправдиві, одначе навіть тут приймали люди такі вісти з вірою, бо знали про його боротьбу, яку вів в останньому часі з керманичами „совнаркома" (совета народніх комісарів) і „комінтерна" (комуністичного інтернаціоналу).

В останньому часі Троцький виступав з критикою большевицької влади в Росії. Він писав і говорив, що комуністи завели в Росії бюрократичну машину, яка править державою по старому, і домагався демократизації влади і російської комуністичної партії, під якої кермою спочивае та державна влада.

Проти сього виступив його швагер Каменев, а також Зіновєв і Сталін, котрі його побороли й усунули від влади.

Він вже покинув свій офіс у Кремліні і виїхав на село під Москвою, таксамо як Ленін.

Він покищо дістав відпустку на два місяці, але, як кажуть, він вже не вернеться до власти.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ВЛАДА БОЇТЬСЯ ТРОЦЬКОГО

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 18. січня. — З Москви повідомляють, що большевицька влада боїться револьти з причини усунення Троцького.

Тепер в Москві відбуваються федеральні конґреси і при сій нагоді приклонники Троцького могли-б викликати заворушення. Для заради проти бунтів зібрано в Москві богато війска, яке стоїть під командою противників Троцького.

КАЖУТЬ, ЩО ТРОЦЬКИЙ НА КРИМІ

БЕРЛІН, 18. січня. — Сюди прийшли відомости з Москви, які повідомляють, що Леона Троцького усунено від влади, та що він тепер на Кримі.

ЗЕЛІЗНИЧИЙ СТРАЙК В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 18. січня. — Тутешня преса заповідає, що в сю неділю, 20. с. м., вибухне загальний зелізничий страйк в цілій Анґлії.

ДЕ ВАЛЕРА НА ДОПИТАХ ЗА РОЗТРАТУ ФОНДІВ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 18. січня. — Сюди прибув американський адвокат Джан Финерті на допити у справі розтрати ірляндських фондів, які зібрано в Америці.

Допити будуть в тутешньому американському консуляті. Має бути на допитах Імон де Иалера й Остен Стек.

НЕБУВАЛІ ВИНАХОДИ НІМЕЦЬКОГО УЧЕНОГО МОЖУТЬ ЗРОБИТИ ПЕРЕВОРОТ У СВІТІ

БЕРЛІН, 18. січня. — Найславнійший німецький винахідник професор Освальд Флямм придумав нову підводну лодку, яка має містоти 1,000 тон і може подорожувати 23,000 миль без набирання опалу. Се значить, що вона може бути на водах, не причалюючи до жадної пристані і 8 тижнів.

Кромі того, як тут запевняють, він винайшов новий знаряд до войования, який може нищити артилерію, кораблі, літаки, мотори у віддаленю 20 кільометрів. Якщо се справдиться, так се зреволюціонізує дотеперішні способи ведення війни.

ДАР ПІЛСУДСЬКОМУ ВІД ВШЕХПОЛЯКІВ

ВАРШАВА, 18. січня. — Бувший президент Польщі Юзеф Пілсудський одержав в дарі від вшехпольських фашістів бомбу. Сю бомбу прислали вони до салі, де він мав промовляти. Одначе її відкрито і вчас усунено.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПОЛІТИКА „ЗОЛОТОЇ СЕРЕДИНИ"

МОСКВА, 17. січня. — Власть над комуністами і советами в Росії тепер в руках трох большевицьких провідників, Каменева, Зіновева і Сталіна.

Вони рішили, що політика російських комуністів і советів, якими вони командують, сього року має держатись „золотої середини". Вона не має ані злівити ані з йти на право. „Неп" (нова економічна політика(яка признае приватну торговлю) має остатись надалі, а влада задержить у своїх руках монополь заграничної торговлі.

ДРАМА З РОБІТНИЧОГО ЖИТТЯ

ЛОНДОН, 15. січня. — Славний анґлійський писменник Джордж Бернард Шо (він родом Ірляндець) пише драму з робітничого життя, яка розіграеться серед зросту робітничого руху в Анґлії.

ВЕНІЗЕЛОС ПРОТИ ПРОГНАННЯ КОРОЛЯ

АТЕНИ, столиця Греції, 16. січня. — Елевтеріос Венізелос осудив остро грецьких революціонерів за прогнанне короля Юрія II з рідного краю.

Він заявив, що король останеться покищо заграницею, а нарід рішить плебісцитом, чи Греція має бути монархією чи републикою.

КАЖУТЬ, ЩО ТУТАНХАМЕН НЕ КОРОЛЬ

ЛОНДОН, 18. січня. — По відкриттю домовини Тутанхамена знавці висловлюють сумнів, чи він був фараоном (королем).

Вони заявляють, що остання келія, де відкрито домовину, і сама домовина не вказують на те, аби він був королем.

ПО НОВОМУ ЗЕМЛЕТРУСІ В ЯПОНІЇ

ТОКІО, столиця Японії, 18. січня. — У звідомленню про вчірковий землетрус заявляє японська влада, що між жертвами нової катастрофи нема ані одного Американця.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЩО МОЖЕ ЗРОБИТИ ЦІЛА УКРАЇНСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ В АМЕРИЦІ ДЛЯ СТАРОГО КРАЮ?

На се питаннє американські Українці вже давали добру відповідь за останніх 12 літ.

Складали жертви на Рідну Школу в Галичині тому 12 літ.

Потому як вибухла війна, складали жертви на вигнанців, на збігців, на вдови і сироти, на політичну боротьбу, на інвалідів, на школи і т. д.

Американські Українці виявили велику жертвенність і щирість для рідного краю.

Але ся жертвенність то скріплялась, то ослабала, в міру настрою і духа серед громадянства.

Як були більші надії на відбудову української держави, був більший дух, і тоді була більша жертвенність.

Коли ті надії сповнились і повстала українська держава від Сяну по Кавказ, настав серед української еміґрації в Америці ще більший дух і знову ще обильнійше посипались жертви на політичну роботу в користь старого рідного краю.

Але прийшов удар. Настала хвиля сумна. Українська держава не встоялась супроти ворогів і впала. Впала хвилево, але і сей наглий удар прибив духа серед української еміґрації в Америці.

Щойно було заслугою Галицького Українського Правительства, котре в потребі прийшло до американських Українців і внесло нового духа. Делегат Галицького Українського Правительства, др. Лука Мишуга, приїхав до Америки у хвилю сірої зневіри і знеохоти. Але він кинувся до праці; обїхав Америку і пробудив у загалу нову віру й охоту. Він сказав американським Українцям, що старий край, котрий чинно боровся і програв, і тепер під ярмом, а не тратить ні духа ні надії, так чому-ж мають тратити духа американські Українці на вільній землі і тим ще відбирати духа старому краєви. Др. Мишуга стратив здоровлє, але поборов зневіру і американські Українці радо зложили Галицькому Українському Правительству $140,000, і тим показали світови, що є українська сила, яка не допустила до побіди Польщі над першим українським републиканським правительством Галичини. Аж треба їй було до помочі всіх аліянтів.— до хвилевої побіди.

І знову по сій хвилевій побіді ворога настала у нас зневіра і знеохота. Знову у нас тихо і глухо.

Засновано у нас центральну українську патріотичну орґанізацію Обеднаннє. Воно як слід працює вже більше року, але ті тишини і глуші ще не пробило. Чому се так?

Відповідь буде всім відома: Бо нема духа; нема настрою! У нас нема настрою через те, що ми хвилево програли.

Але як ми можемо виграти на будуче, якщо не буде у нас того доброго давнього козацького духа?

Не тільки ми програли. Програв 100-міліоновий німецький нарід, який пів століття мав наймогучійшу державу на континенті Европи і правив теж Австрією. Програли ще і другі. А виграли такі фізичні банкроти як Франція, або мертворождені „держави" як Польща і Румунія.

Чиж се підстава до розпуки для програвших, програвщих хвилево у бою з тими, що ось на очах банкротують?

Лише той нарід великий, котрий має духа рівно вчасі побіди як і в недолі, в невдачі. Лише до такого народу належить побіда.

А як же ми вибираємось до грядучої побіди над ворогом?

Що ми робимо для старого краю в теперішньому часі його лихоліття?

От погляньмо на суму жертв, які прислано в грудні, 1923, до Обеднання і які воно переслало до старого краю.

Ось виказ недавно оголошений:

Прислано в грудні м. р. до Обеднання $3,292,69.

З того вислано до старого краю:

1. На боевий фонд	1,040.00	8. Студентам	57.00
2. Рідну Школу	250.00	9. „Самопоміч" в Чехії	25.00
3. Інвалідів	200.00	10. Сироти	25.00
4. Заграничну пропаґанду	200.00	11. „Просвіта" у Львові	25.00
5. Академію Наук у Києві	100.00		
6. На пресу в Галичині	50.00		
7. На пресу на Холмщині	40.00	Разом	2,012.00

Разом з другими видатками (які були оголошені в часописях) розхід Обеднання в минулому місяці виносив $2,386,86. В касі осталось $905,83.

Чи се великий успіх? Чи се вислід праці цілого українського громадянства в Злучених Державах через свою централю для старого краю?

[illegible] успіх малий, малий, якби взяти на увагу всю українську еміґрацію в Америці, КІЛЬКАСОТ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД. Але є звісною річю і сумним фактом, що лише ДЕЯКІ громади і лише ЧАСТИНА громадян працює і жертвує, а решта — „не має духа" і в зневірі байдужніє.

Одначе пора вже усьому громадянству покинути зневіру і набрати старого бодрого духа. Заохотою нехай їм послужить те, що коли ЧАСТИНА нашої еміґрації вспіла значну суму жертв зложити на стільки гарних цілий в старому краю, то що доперва зробить ЦІЛЕ ГРОМАДЯНСТВО, ЦІЛА УКРАЇНСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Його труд і жертвенність може дати дійсну і видатну поміч [illegible] краєви, [illegible] подасть йому охоти до праці і бо[illegible]

[illegible] нехай візьмуться до діла ВСІ ГРОМАДИ.

Котра громада стає перша до роботи?

УКРАЇНЦІ НА ВСЕСОЮЗНІМ ЗЇЗДІ НАУКОВИХ РОБІТНИКІВ.

II.

Українські вчені обрали без жадних нарад між собою, а просто інтуїтивно, найліпшу в тамтешніх обставинах позицію: вони мовчали, мовчали і на самих зборах і на тім бенкеті, який впоряджено було для діячів науки гостинними господарями, щоб закріпити досягнений на зїзді „союз науки з революцією". Та і про що можна було говорити? При тій волі слова, котра панує в „першій соціялістичній" федеративній державі, що зветься СССР, навіть мовчати небезпечно для життя, а вже щось правдивого сказати, то й поготів. Брехати-ж і підхліблюватись личить хіба т. зв. „сменовеховцам". Отже, крім червоних олімпійців, говорили здебільшого тільки „сменовеховци", проф. Ольденбурґ, Бехтеров, Ферсман то-що. Та що говорити! Навіть не ляпати промовцям неможна було. Ось що, напр., пише з Москви дописувач одної московської ґазети за кордоном: „Ляпали, слухали... І спробуйте лишень бути на мітинґу або на конференції, та не ляпати. Ні, в нас сього не водиться. Як надійде саме те місце, де треба „советическим" бути, так і почуваєш, як обидві руки зашарпались. Бо-ж — неможна. Хоч і далеко, скажемо, сидите, але очі всюди, як той прожектор, охоплюють вас, оцінюють... Не поляпали, на демонстрацію не пішли, — нічого, у нас ґречно. В **ГПУ** (Че-ка) не посадять і жадних переслідувань чинити не будуть. Ну, а як-раз на сім самім місці — випадково виходить: „товаришу, в нас, на превеликий жаль, штати скорочуються... А в мене-ж троє дітей шкільного віку та батько безногий. Куди-ж я?... О, тут заляпаєш! І ногами, й руками..."

А ще як почне тов. наркомпрос А. Луначарський безсоромно й солоденько виводити: „Почалася тепла, справжня весна нашого порозуміння. І я простягаю вам по братському руку в імени уряду під ту саму хвилю, коли ви зажадаєте камінь вашого союзу з працею". Або пузатий голова комінтерну, Зіновєв, почне „благосклонно" **прощати** „старе", бо, мовляв, перед нами „велитенське нове майбуття", бо „ми знайшли спільний шлях". Що то за спільний шлях у людей науки з харцизами, і коли саме його знайдено, — так і лишилося таємницею для всіх. А ляпати проте довелося. Спробуй, мовляв, не ляпати!...

Про що-ж радили прощені зарозумілим Жидом діячі союзної науки на зїзді? Коли читач не забув наведеного мною вище синодика померших під час диктатури Зиновевих професорів, то сам, здоров, догадається, бо всякий висловлює те, що в нього наболіло. Одним з кардинальних питань на зїзді було матеріяльне становище наукового робітника. „У дискусіях, — пише в київській ґазеті один з учасників зїзду, — розгорнулася невимовно тяжка картина що до буджету наукового робітника, що до умов його праці та істнування: з мізерним і випадковим утриманням, без новітної наукової літератури й бібліотек, часто без надії побачити свої досліди опублікованими (в Російській та Українській Академіях переховується сила найцінніших рукописів без руху, без впливу), учений ще й досі примушений бігати по випадкових і непотрібних лекціях. А се позбавляє навіть працьовиту людину енерґії, ініціятиви, „дерзання".

Що до участи й відношення до зїзду українських учених, то їх означено було вже наперед „привітальною" промовою тов. Зиновева. **„Нашою мрією**, нашою гордістю є те, — промовляв між иншим він, — щоб добитися в найближчий термін того, щоб **наша країна**, яка довгі роки стогнала в ярмі самодержавя, а потім руйнувалася й тапала, як свічка, з двох боків [illegible] буржуазної влади, щоб **наша країна** посіла тепер видатне місце в семї народів, щоб **у нас** не бумо неграмотних, щоб **ми** вкрили університетами **всю країну**". Отож хоч би словечко про те, що, крім „нашої країни" в СССР мається й ще якісь країни. Диктатор мислить СССР як стару едину й неділиму Росію. І участник зїзду з київської ґазети добре се підмітив, тому й не міг не зазначити сього у своїх „вражіннях", хоч, з огляду на большевицьку свободу преси, пише про се також езоповською мовою, якою й за царизму підцензурно писалося (довелося бідолахам знову вивчати сю оріґінальну царську мову під владою тих, хто неби-ж боровся колись і за свободу слова між иншим!).

„Не все, що говориться на зїзді, — обережненько пише учасник, — будо пристосовано **до своерідного побуту окремих республік, до місцевих взаємовідносин**, і тут де-яким докладчикам можна було-б закинути, що вони в своїх твердженнях **виходили з умов центральної Росії"**. Розшифровуючи сю езоповщину, читач бачить, що не тільки для тов. Зиновева СССР — є зовсім се Союз Совітських Соціялістичних Републик, а звичайна собі стара едина неділима Росія, але й для московських наукових сил. Протестувати проти сього, звичайно, ніхто не зважився, бо хто-ж насмілиться на таку зваґу там, де все гаразд і де через се саме ніяких протестів не дозволяється! І, тільки приїхавши додому, учасник насмілюється, та й то з ріжними застереженнями, хвалами на адресу високих достойників, словами вибачення (инакше й езоповщини не скажеш!), ніби в формі легенького вірнопідданчого докору висловити своє маленьке розходження в думках із тими, що провадили зїзд. „І в Татреспубліці, — говорить він поштиво до тих, хто не читати-ме навіть його „вражінь", — і в Азербейджані, і на Україні (себе на останнім місці, щоб — крий Боже — не запідозрили в націоналізмі! **С. Ч.)** цілком особливі умови праці для наукового робітника, ускладнені ще місцевими „питаннями". Так само особливо склалися тут і взаємовідносини між інтеліґенцією та професійними і партійними орґанізаціями, і навряд чи вдасться сю багату можливість фарб убгати **в деякі загально-обовязкові твердження"**.

Не знаю, як хто, а я просто ладен апльодіювати овторови сих рядків. Се-ж шедевр езоповської мови, і оцінити його як слід годні хіба тільки ми, що оперували нею за царизму. Се-ж таке недавнє ще, близьке й рідне: читаєш і зворуєшся мимохіть, ніби прокинувся від довгого сну в Києві, вийшов на вулицю і... побачив „на посту" старого царського городовика! Де пак я? Невже не в царській Росії, а в УСРР?... Мила мова старенького Езопа, як ми тебе розуміємо!...

Отже виходить, що всякі оті татаризації, грузинізації, українізації, як ми й догадувались, дурниця, а головне — **загально-обовязкові твердження!** Московські приписи — се закон для всіх, і ніяких там Тат-республік, Азербайджанів, Україн „нє било, нєт, і бить нє может"!... І як утриматись, щоб не навести ще знаменитого кінця з „вражінь" нашого вченого!

„Постанови й настрої всесоюзного зїзду дають богатий матеріял. Але, думаючи про конкретизацію сих постанов, треба мати на увазі своерідні риси українського життя, що підносять низку нових проблем перед нашими керуючими орґанами і перед науковими робітниками Радянської України. **На черзі,** мені здається (тільки-ж здається, товариші чекисти! може-ж я й помиляюсь. **С. Ч.), все-українська конференція наукових робітників** з ширшим модусом представництва. Тільки тут остаточно й твердо зреалізуються ті директиви, що так знаменито були дані на всесоюзному зїзді. Тільки тут можна „розкрити скобки" так щиро і з таким взаємним порозуміннем (sic!), як се було зроблено в Москві."

Се зветься — „хитрий хохол"! Для того, щоб обережненько й по-езоповському написати про конечність українського зїзду вчених, він мусів перед сим списати три ґазетних шпальти ріжних славословій всяким Зиновевим, Луначарським, Ольденбурґам, Ферсманам і иншим комуністичним владикам та комуніствующим ученим.

Бідний, але милий вчений! Ти вийшов із тяжкого завдання блискуче: не вважаючи на езоповщину, тебе зрозуміли ті, для кого ти писав, як зрозуміли й ми. Але даремні всі твої потуги, хитрощі й бажання! Поки на Україну розповсюджувати-меться влада і вплив зарозумілого й нахабного Жида Зиновева з його поминиками, доти не дочекатися тобі й твоїм українським колеґам того, що ти хочеш. Нема сумніву, що конференція українських учених зробиться, й ще багато де[illegible]ного гарного станеться. Але се буде тоді, коли народови українському урветься терпець, і він, підвівшись знову у ввесь свій зріст, вимете геть чисто з української землі і всі московські впливи і все те московсько-жидівське сміття, що зве себе „рабоче-крестянською властю".

С. Ч.

Г. Михалюньо.

НА ТІМ ЛАНІ

На тім лані...
Гей, хто не знає, хто не чув,
Як дід там спину свою гнув
Нан апнщині...
Мов віл ярмо важке волік —
Не мав спочинку цілий вік...
А по спині
А по спині
Нагайка кровю писала
І до роботи наганяла
На панщині...

На тім лані, —
Материй стони там неслись,
Гіренькі сльози там лились —
Немов вогні...
Під тягарем важких робіт
Останній виливали піт
На панщині...
В снопах голодні і невмиті
Лежали діти неповиті
У лахмані...

На тім лані
Ще не закопані рови
З слідами нашої крови
Гей, по війні...
Біліють скрізь по ні мкістки,
Стоять стрілецькі могилки
Такі сумні!...
Лягли в них за святі стремління
Батьки за долю покоління,
За кращі дні...

На тім лані,
Куди не глянеш там і тут,
Оселі нові ростуть...
Минають дні...
Наш нарід долі собі жде,
А на лані чужинець жне
Збіжа буйні...
Голодні діти плачуть їсти,
А землю взяли кольоністи...
— — — — — — — —
Палає гнів...

Літо, 1923.

ШКІЛЬНИЦТВО НА УКРАЇНІ

Московські „Ізвестія" з 7-го грудня м. р. подають такі цифрові дані про школи на Україні:

Тепер є на Україні 17 тисяч народніх початкових шкіл з 1,360.000 учнів і 46,000 вчителів. Подана скількість дітей становить лише 46.4 відсотків всіх українських дітей шкільного віку від 9—12 літ. Особливу увагу звертається при навчанню на політичне „освідомленне" дітвори. Війна поробила великі спустошення на полі опіки над українськими діточими захестами. Для того в цьому напрямі піднято нову працю на нових підставах. Кількість діточих захистів виносить тепер 1,782 з 102,000 дітей. Україна тепер має крім цього 488 фахових шкіл із 44,000 слухачів і 4,515 педаґоґів і понад 2,100 технічних наукових сил, 276 доповнюючих шкіл з 19,500 учнями, 194 технічних закладів з 35,000 слухачів, 3,471 педаґоґами і 1,778 технічними науковими силами, між тими останніми школами є 72 вищих педаґоґічних курсів із 9,200 слухачами. Кількість всіх високих шкіл на Україні дійшла до цифри 42 з 41,000 студентів, 3.098 професорами і 2,479 асистентами та технічними помічничими науковими силами. З того загального числа високих шкіл припадає 14 заведень на педаґоґічні інститути з 9,800 студентами. Крім цього істнує 78 катедр для наукового продовжування освіти. Кількість робітничих факультетів дійшла до 7,150. Крім цього істнує 6 робітничих факультетів з вечірними викладами. Ці останні відвідує 1,600 фабричних робітників. Проводиться систематична пролетаризація високих шкіл, наслідком якої фреквенція високих шкіл на протязі одного року спала з 56,000 на 41,000. По при це все істнує ще 17 фахово-освітних курсів для робітництва. На курси ці вчащає 3,000 слухачів. На загально-освітні робітничі курси числом 149 вчащає 11,300 слухачів. Особливу увагу звертається на цілковите зукраїнізування шкіл. Українізація вповні закінчиться з 1924 шкільним роком. З кінцем цього року все навчання по всіх українських школах буде вестися вже українською мовою.

РІЗЬБАР ОЛЕКСАНДЕР АРХИПЕНКО працює над бюстом американського сенатора Меккормика.
(Український артист улаштував виставку своїх рисунковых, малярських та різьбарських праць в Кінґор Ґелері в Ню Йорку.)

В РІЧНИЦЮ УРОДИН ФРАНКЛІНА.

Сього тижня минає 218 літ від уродин відомого американського патріота Бенямина Франкліна. Память його святкують по цілій Америці звичайно встановленнем так званих тижнів ощадности, бо власне Франклін підніс був велике значінне ощадности.

З того приводу не від речі булоби звернути увагу на кілька важнійших родів ощадности.

Поминувши найпростійший, найнебезпечнійший і нині вже закинений ховати надвижку зарібку в пончоху або сінник, найзвичайнійшим способом ощаджування є складати гроші в банку. Коли банк безпечний, нема сумніву, що спосіб добрий та догідний. Коли банк непевний або пускається на ризиковні діла, тоді й така ощадність варта тільки, що викиненне гроша в болото.

Щоби оминути небезпеку через непевні банки, порадно складати гроші до федеральної почтової щадниці або, коли ощаджена сума вже більша, купувати щадничі сертифікати скарбу Злучених Держав. Такі сертифікати вже можна купити за 20 долярів і на них можна складати гроші до 4,000 долярів. Гроші приносять півпята проценту відсотків на рік, і за них ручить скарб Злучених Держав, отже інституція, певнійша від найсильнійшого банку в світі.

Ще инчим способом ощаджування є складанне гроший до будівельних товариств. Хоча сі товариства в першу міру призначені помагати робітникам будувати власні доми, сей спосіб складання гроший дає добру нагоду їх ощаджування та корисного вкладу. При тім користь в накопичення більшої суми гроша лишається в товаристві, себто серед приятелів та знакомих.

Сюди теж належить зачислити ще один спосіб ощаджування гроша, котрий звичайно за ощадність не рахується. Є ним обезпечення. Се немовби ощадність без недостач ощадности. Бо й ощадність має ту недостачу, що коли смерть або нещасний случай покладе конець дальшому ощаджуванню занадто скоро, сума ощаджена дуже мала. Обезпечення власне має на цілі зробити таке, щоби родина ощаджуючого мала все таки поважну суму гроша, хочби навіть нещасний случай зробив дальше складанне неможливим дуже скоро. Таким ощаджуваннем є передовсім обезпеченне на життє та членьство в певній, богатій на члени та гроші запомоговій орґанізації.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

Велика передишка на Сході Европи.

(З віденського „Укр. Скитальця").

Не инакше як великою передишкою на сході Европи можемо вважати закінченне воєнних кроків між Польщею і Союзом Радянських Републик через заключенне 18. березня 1921 року мира в Ризі, якщо оцінимо влучно товчки, що до сього мира довели та коли зважимо, що договір у Ризі полишив за собою багато іскор, що тліють далі і витворюють нові напруження, які кріпшають і при намиреній саме тепер націоналізації радянської армії на російську й українську — оживляють на ново воєнного духа. Якщо політичні ускладнення в Европі позаострюються о спорів, то належить числитись із впливами, які на схої спалахнуть війною, щоби звільнити зпід чужого ярма і злучити з матірним пнем, без огляду покищо на державний устрій, поневолених Поляками 8 міліонів Українців, багато Москалів, Білорусинів і Литовців.

Щоб мати спроможність утворити собі погляд про значіннє в політичнім змислі та про трівкість рижського договору, мусимо звернути свої досліди перш усього в такім напрямі, аби набрати переконання, чи політична ціль якоїбудь із воюючих сторін була вповні осягнена, чи істнував побідник і побіджений у сім змислі, щоб можна було накинути ворогови свою волю, або — чи навпаки — мир сей не приніс ще остаточного вирішення й полагодження.

Кождому свіжі ще в тяці бої з років 1919 і 1920.

Обопільні воєнні цілі в сій війні були великі.

Їх пізнаємо по сім, як глибоко вдерлися Поляки в нутро просторів Радянських Републик, і по заняттю Київа з одної сторони, та — в літі 1920 — по сягаючім аж під Варшаву наступі червоної армії з другої сторони. Відповідно до сього належить заключати і про далекосяглість обосторонніх політичних цілий. А се збагнути було легко в обох воюючих сторонах. Поляки змагали до осягнення своїх старих історичних границь із 1772 р. й були оп'янілі старим привидом „від моря до моря". Червона армія мала політичною цілю привернути Союзови Радянських Републик границі зперед світової війни й революції. Аби осягнути такі великі, відповідні обопільним політичним намірам воєнні цілі, була конечна по обох сторонах крайня напруга сил і надзвичайна твердість сили волі. З такими воєнними цілями можна було накинути ворогови мир щойно по цілковитім його розторощенню і безсиленню, або иншими словами, одна з воюючих сторін мусіла найтись у такому стані, в якому про продовжування війни не може бути мови.

При заключуванню договору бачимо одначе цілком инші відношення. Ним ясно, що ні одна з воюючих сторін не осягнула своєї первісної воєнної цілі. Наслідком воєнних подій ослабли й по обох сторонах товчки, та стрінулися при заключуванню мира в середині політичних ріжниць. Відповідно до сього не було при заключуванню мира побідника й побідженого в сім змислі, щоб можна було накинути ворогови свою волю. При перемирю, за яким 18. березня 1921 р. слідував мир у Ризі, являється позірно побідною польська армія наслідком зосередження 14. серпня 1920 всіх сил і протинаступу підпринятого під проводом французьких старшин (ґенерала Вейґанд), одначе сей наступ не був невідкличним вирішеннем для червоної армії, бо вона воювала ще на двох инших побоєвищах, на українськім і сибірськім.

Попередній наступ червоної західної армії проти Поляків, що зачався з початком червня 1920 цілковитим розбиттєм третьої польської армії коло Київа і спричинив заломаннє цілого польського фронту, був з огляду на провід і видержливість війск подивугідний подвиг червоної армії. Відворот польської армії, що слідував після того, був 600 кільометровою переполоханою втечею з Київа до Варшави, без здібности в сім просторі на якійбудь точці ставити хоч перeминаючий опір, не зважаючи на могучі перепони в догідних ріках. Заняттє Варшави булоб неминучим вислідом сього рішучого напору, якби в часі, коли розгін червоних досягав верщка, — події на українському побоєвищі не вплинулиб були рішаючо на червоне командуваннє — відтягнути нагло війска з західного фронту, щоб кинути їх проти добровольчої армії, яка під проводом ґенерала барона Вранґля побідно добилася аж у Полтавщину.

Саме через осягненнє Полтавщини стався ґенерал бар. Вранґель небезпечнійшим противником. Через покликаннє в занятих ним просторах під зброю всіх річників зростав він на силі очевидячки. Головний удар мусіло начальне червоне командуваннє — без огляду на події під Варшавою — повести проти нього, якраз тоді, коли він ще був слабший, ніж червоні війска, надійні до сеї боротьби. — Бо хоч усі червоні війска, що складалися в червоній армії головно з Москалів та Українців, проти відвічного ворога, Поляків, були надійні, то проти добровольчої армії мусілось ужити чисто комуністичні, або що найменше одно комуністичні військові частини, бо ся війна мала все таки в більшій чи меншій мірі закраску війни горожанської. При дальшому побідному поході ґен. барона Вранґля була ще загрожена остоя червоної армії і її головна точка опертя — Київ. Відтягненнє з польського фронту сил червоної армії було отже впливом українського побоєвища, спонукуючим товчком рішаючої хвилі на ньому.

Тому одначе, що вже в початках наступ проти ґен. бар. Вранґля заповідався побідно, а вкінці завершився цілковитим розбиттєм добровольчої армії та її втечою з Криму через Чорне Море, далі тому, що посилки 16. і 17. червоної армії з сибірського побоєвища були саме в орозі, — червоне начальне командуваннє не стояло перед конечністю безумовного заключення мира з Поляками. Дальший відворот у глиб краю уможливив би пізнійше постягати значні військові запаси зі свобідних армейських частин на обох инших побоєвищах.

Одначе товчки, що перли по обох сторонах до заключення мира, були:

Довге треванне війни взагалі, звільненне ворожого напруження й економічний розстрій та звязані з сим труднощі дотично прохарчування армії.

З польської сторони моглиб окрім сього воєнні пої і при продовжуванню війни можливі ще висліди довести до цілковитого зречення великої політичної цілі й сей рахунок правдоподібности чи не був провідним товчком до заключення мира.

Історичні границі стали для Польщі раз на все втраченими, а осягнені в сім мирі — являються в майбутньому не до вдержання.

По стороні союзних Радянських Републик чи не головним товчком до заключення мира було переконаннє, що війна мусілаб потревати ще дуже довго, аби мати спроможність у сих змаганнях перевести первісно намічену політичну мету.

* *

Війна покінчилася отже так, що не принесла ніякого остаточного рішення й полагодження, і в сьому змислі належить оцінювати також вартість і тривкість рижського мира.

Тривкість сього мира є ще головно тому захитана, що велика часть Волині та Холмщина, Підляше і Полісse попали під польське володіннє без згоди українського народу, що творить на сих просторах велику більшість населення; подібно, як се сталося 14. марта 1923 р. на Раді виславників у Парижі в справі Східної Галичини.

Долю українських земель вирішить одначе вкінці сам український нарід і тільки до сеї хвилі може бути трівкий мир у Ризі.

А. Вольф, ґен. гет. У.Г.А.

ДЕКЛЯРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОСОЛЬСЬКОГО КЛЮБУ У ВАРШАВІ

—o—

Пос. Павло Васильчук зложив іменем Українського Посольського Клюбу слідуючу заяву у варшавському соймі:

Високий Сойме! По вислуханню промови премієра Ґрабського заявляю в імени Українського Клюбу, що з огляду на клясовий інтерес широких працюючих мас селян і робітників, стоїмо за потребу негайної основної фінансової санації.

Але ставимось неґативно до засад уздоровлення фінансів, зголошених теперішнім правительством, з таких причин: Санація мусить бути попереджена: 1) зірваннєм з дотеперішньою політикою до українського народу; 2) перепровадженнєм в життє конституції і 3) постанов версайського трактату у відношенню до національних меньшостий.

Санацію бачимо не в нових податкових законах, які ще обтяжать і без того обложені тяжкими податками працюючі маси, а у зміні можливо ревізії істнуючих законів в ціли конфіскати маєтків паскарів і повоєнних доробкевичів, а також частини маєтків усіх кляс посідаючих: банкирів, промисловців, великих гандлярів і обшарників. Для того Клюб вважає за відповідне створеннє орґану контролюючого у виді фінансової ради, утвореної з представників усіх соймових сторонництв.

До такої радикальної зміни дотеперішньої політики, як загальної так і скарбово-фінансової, правительство Ґрабського уважаємо за нездібне, бо занадто зближене до кляс шовіністично-реакційних і капіталістично-поміщицьких.

Лише правительство дійсно робітничо-селянське, правительство широких працюючих мас, що зіпхнуті тепер капіталістами і обшарниками до нужди, при задоволенню потреб українського народу і взагалі національних меньшостий, по переведенню в життє засади самоозначення народів, буде всилі фактично перевести фінансову санацію для полекшення нужди і для поліпшення биту працюючих мас всіх народів, мешкаючих в Польщі.

З огляду на се Український Клюб буде голосувати проти висловлення вотуму довіря правительству Ґрабського.

—o—

А. Падолист.

ПІД СТЯГОМ СОНЦЯ

(Оборонцям Січеслава р. 1918 — присвяч.).

„Наше військо в боях бенкетує,
Наше військо вміра, сміючись!"
О. Олесь.

Заходить сонце і свій промінь
Під лісовий вечірній гомін
Хотіло бризнути в Дніпро. —
Та це котились в ньому хвилі,
Бо в лід товстий закамяніли,
Що виґравав, немов срібло...

Втікає сонце за край небо...
Як пишна рожа, квітне небо,
Запломенілись ризи хмар;
Зайшло воно... Серпанок ночи
Укутав землю... Нібн очі
Тремтіли зорі, повні чар.

Хотіли знать вони, чи скоро
Загомонить Дніпро суворо
І хвилі кине в береги, —
Та закружляли в танці хмари
Й заплющували очі-чари,
Неначе люті вороги.

Про це відомо стало Богу
І Він послав до них навздогін
Нічний легесенький вітрець.
Ганяв він хмари в високости,
А місяць на безмежний простір
Розсипав промення вінець.

Хотілося йому поглянуть,
Як люде кайлом скелі ранять,
Чи стогнуть скелі ті, чи ні?
І бачив: сновигали люде,
Трощили кайлом скелю вгруди,
Несміло блимали вогні...

Він чув, як під удари кайла
Зірвавсь музичний спів загальний,
Як вільний вітер, як пожар!
Довкола гуркіт і ритмично
Колеса вагонеток кличуть:
„Вже час... із нас... забрать... тягар".

Одноразово чулись згуки,
Немов би хто стогнав у муках,
Як покида' його життя, —
То скеля сіра, гордовита
До долу падала, розбита
В дрібнокамінчасте сміття...

Ось місяця закрила хмара,
Замислився: за що це кара
Звалилася на груди скель?
Що стримують буяння хвилі,
Чи може, що на них в безсиллі
Спочить сідає журавель?

І бачив ще сріблястий місяць
Людей, яких в цю ніч повісять,
За те, що мріють про свій Край...
Гнили вони по тюрмах темних,
А ж мамін й жінки даремно
Чекали, змучені украй...

Ще бачив він цієї ночи:
Ген... ген... далеко, край гайочку
Зійшлась узброєна юрба...
Киплять у них серця гріховні
І йдуть вони шукати крови
У тих, хто мав тавро раба...

— — — — — — — —

Ой в Січеславі тихо... тихо...
Так начеб він не чує лихо,
Що хмарний ранок принесе...
І лицарі, як від отрути
Заснули... сон їм незабутню
Мережку привидів снує.

Зблід місяць у безводнім морі
І скоро в темному просторі
Сховав зірки святий Творець.
Далеко заспівали півні,
Завили пси на всі мотиви,
Пітьму прорізав верховець...

Засапавсь кінь... він ввесь у милі
І спотикається в безсиллі,
А тишу враз розбуркав стріл.
Вартовий стрепенувсь... до нього:
— „Кажи, як стій — сріляв для чого?"
— „Ой суне хмара вражих сил!"

В боки коневі втис остроги
Тай зникнув, щоб подать трівогу
І пробудити всіх, хто спить...
Зненацька кличе: „люде добрі,
У кого ще кипить хоробрість, —
Йдім Україну боронить!

„Загинули в борні застави,
Останній стогін їхній: — Слава!
За Україну наша смерть!"
Повстаньте й ви, бо кличе мати,
Щоб стяг держави захищати;
Як прагнете ви волі в щерть!?

Зірвались вихрем... — суне ворог?
— Скоріш, скоріш до перемоги —
Гукнули й миттю подались...
Хоч в кожнім помста люта диха,
Але на міст підходять стиха,
В руках на поготові кріс...

Побачив ворог... Біснувато
Загомоніли скрізь гармати,
Злилися всі в могутній бас...
Заблимали вогні усюди
І по льохах ховались люде,
Набої рвались раз-по-раз.

У рев сплелися згуки зброї, —
Захороводили набої,
Уже ранених скрізь несуть...
Сильнійше пруть неждані гости
Й гуртуються все біля мосту,
Бо звідти йде до міста путь.

Не мало ката... більше втричі...
Вже міст займають залізничий,
У місто входять, — та в ну-ж ніч
Назад їх витисли... не мало
Там і життя своє поклало,
Пізнавши Українську Січ!

(Горить книгарня „Україна"...
Ох то страшна тяжка руїна
Бо в полумені гине все!...
Залишився нікчемний попіл,
Та вітер в огненнім потопі
Його шалено рознесе!)

Почався другий день кровавий...
І знов загинули застави,
Пів міста ворог вже забрав...
Зеднались лицарі в остатнє,
Було уперте їх змагання, —
(Вогонь свідомости палав!)

Три довгих дні вони у битві
Грудьми стояли непохитно,
Бо серце вірою цвіло!
Знайшлося боягузів кільки,
Забрали зброю в них і... тільки,
Що-б їх і духу не було!

А решта вперлись, мов криця,
Бо не могли з тим примириться,
Щоб лишити дітей, жінок!
Вони чекали допомоги... —
Була в них віра в перемогу,
Не відступали ні на крок!

Як дощ шуміли дикі кулі...
Набої, до страждань нечулі,
Вгамовували людський стон.
Знесилені-ж у край герої
Гукали: — ще везіть набої! —
— Луна всміхнулась в унісон:

— А звідки взяти? Всі запаси
На руки роздали завчасно! —
...Поникли голови борців...
Журба впялася в тепле серце,
Що відступати треба з герця,
На ґлум лишати матерів...

— — — — — — — —

Заходить сонечко червоне...
Воно в собі немов хоронить
Щось таємниче і сумне...
Сумна й природа: сипле дощик
І замерзає... Ніч ворожка
Пророкувала щось страшне...

Вмірає день... Кінчалась битва...
Сховалось сонце на молитву...
...Борці за місто відійшли...
Благословило за світ божий,
Гармати грукнули вороже:
— Махновці місто зайняли...

Страшний той мент... Як демон лютий
Ходили, злобою закуті
— І їхній меч кровавись скрізь...
Як хто пішов за Україну, —
То мучили того родину...
І полилася річка сліз!...

У льосі заховались люде,
Не знаючи, що з ними буде? —
Затихли вулиці пусті...
Пробіг раптово гурт махновців,
Вони це тільки що в церковці
Здирали ризи золоті...

Край берега юрба велика,
Там серед галасу і крику
Неначе-б чутно було сміх...
Махновців зграя там стояла
І полоненого питала:
Де відступила „банда" їх?

Він відповів: сказать не в силах...
Нехай схова' мене могила —
— Вкраїні все моє життя!
Сріблясто блиснула шаблюка,
Упав, конаючи у муках
Із благовісним почуттям...

— — — — — — — —

Ясніє небо... Сходить сонце...
В Дніпрі розкидало червонці
І він радіє: ломить лід!
То усміхнеться, як те небо,
То затремтить, як дзвін погребний,
Похмуро дивиться, як дід!

Далеко чути було гуркіт,
Неначе-б де зривали бурки, —
Все дужче й дужче... знов і знов...
Біжать махновці... Їхні очі
Налиті кровю, ніби хочуть
Не сльози вилити, а кров!

На міст спішать, та там давно їх
Чекали з крісами герої
І дощ од куль поляв на них...
Вони назд... у поле... й звідти
На них ішли вкраїнські діти...
Була росплата тут за гріх!...

Сичать рушниці й кулемети,
Набої в дикому балеті
Торощать землю, рвуть тіла!
Покрила курява дорогу,
То йшли борцям на допомогу, —
Земля стрівожена гула!

Нема махновцям порятунку:
Рванулися в однім керунку
До бистрошумного Дніпра.
Лишали все... стрибали в хвилі,
Там коченіли і в безсиллі
Шкати долі йшли до дна.

А тих, що посідали в човни
Догнали кулі безжартовні —
— Дніпро суворо їх ковтнув.
Були, що стали на коліна
З словами імя Вкраїни —
Тих стріл смертельний проминув.

— — — — — — — —

Заходить сонце... Згуки бою
Затихнули... Серед спокою
Лиш чутно гуркіт свих хвиль:
Вони вколисували мертвих,
Немов для них були то жертви
З північноазіятських піль!

Р. 1923.

Іван Гарасимович

УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ВЛАДОЮ

(Докінчення).

СЛОВО ДО НАШИХ ЗАКОРДОННИХ ТА ЗАМОРСЬКИХ БРАТІВ І СЕСТЕР.

Живемо серед таких обставин, яких пари годі найти в якій небудь культурній державі. Наші земляки за кордоном: в Европі чи в Америці можуть свобідно збирати гроші і ріжні датки на всілякі цілі, а щоби хтось перешкаджав у збірці на свою школу, на поміч в науці, — про це навіть не дасться подумати.

Але у нас инакше. Ті люде, які несуть світло рідної науки або матеріяльно хотять допомогти тому культурному ділови, — мусять бути приготовані на всякого рода переслідування, конфіскати аж до запроторення в тюрми. З поміж численних прикладів наведемо слідуючі поіменні випадки:

Адвокат Др. Адрій Ріпецький зі Соколя пише: "Тутешнє староство засудило 4 селян з Бишева, які занялись збіркою на "Рідну Школу" а то: Петра Максимця, Івана Салогуба, Петра Семанюка і Василя Кравчука на кару 7-денного арешту без заміни на гривну., а жертви в квоті 40.470 мп. сконфіскувало. Також сконфіскувало збірку селян з Гоголева в квоті 100.000 мп. а громадянина Миколу Андрущака, селянина з Гоголева засудило без переведення якихнебудь доказів на кару 7-денного арешту без заміни на грошеву гриву".

Адвокат Др. А. Стронціцкий з Хородова пише між иншим: "Староство в Бібрці укарало 4 збирачів на "Рідну Школу" з Думіб а то: Иосифа Баглая, Івана Готру, Василя Гураля і Михайла Мигая на кару арешту по 5 днів. В мю і в червни с. р. староство і постерунки поліції зробили нагінку на збирачів на "Рідну Школу" по всіх громадах ходорівського округа. Староство видало спеціяльний обіжник по громадах із заказом збірок на "Рідну Школу", який настановлені польською владою "наказні війти" в кождій громаді громаді оголосили а знова постерунки шукали за збирачами. І дійсно в кількох громадах встигла поліція сконфіскувати збірки, як це мало місце н. пр. в Калинівці через постерунок з Ліщина".

Також і инші староства конфіскують добровільні жертви на "Рідну Школу". І так: староство в Рудках сконфіскувало жертву громади Коропуш в квоті 50.000 мп. а збираючого жертви громадянина А. Гайдукевича засудило на 2 добі арешту без заміни на гривну. Староство в Тернополі сконфіскувало жертву громади Черних'в. Староство в Калуші сконфіскувало "Рідній Школі" пів міліона марок. І т. д. і т. д.

Чим далі — то переслідування тих ідейних одиниць, що займаються збірками на "Рідну Школу", не зменшуються, але навпаки стають безглядніщі. В найновіщому часі містить "Наш Прапор" (ч. 22. з 2. XII. 1923) допись з Белзця, в якій читаємо:

"Збирання жертв на "Рідну Школу" уважає тутешний староста Русоцький злочином та в жорстокий спосіб карає одиниці ідейні, які важаться брати участь в збиранню отсих жертв. — Недавно покарав він селян та учеників середніх шкіл з Лучниць, Шарпанець, Спасова і Первятич карою по 3 до 8 днів арешту без зміни гривну. В наслідок цього покарених арештом учеників прогнано зі шкіл (в Сокали). Ті ідейні одиниці знищені на ціле життє, бо в нинішних обставинах не можуть вони перейти до шкіл в инших містах тим більше, що це переважно діти незасібних селян".

Чи чував хто, щоби якась держава наповняла тюрми не ізза саботажу, змови до повстання або яких инших політичних чи карних причин, але ... за жертви на свою "Рідну Школу"? ? — А в нас — як бачите — це на дневному порядку!

Ви там, живучи за кордоном на свобідних землях, в упорядкованих відносинах, знаєте яка тепер вартість польської марки, знаєте, що вона спадає не тижнями, а кождої днини і години. Чи окупленими жертвами особистою свободою — жертвами, яких не встигла сконфіскувати польська поліція, — можна поставити на твердім ногам наше приватне шкільництво, се є забезпечити іс[illegible]ти конечні нові так в Галичині як і на всіх українських землях, що опинились під Польщею? — Ні! До того конечно потрібно і Вашої щедрої допомоги. А щоби вона була дійсно видатна і постійна, то мусить бути добре з'орґанізована.

Як це зробити?

У всіх місцевих Чехословаччини, Югославії, Сполуч. Держав Америки, Канади, Бразилії і т. п., де живуть Українці громадно, або найдеться їх бодай кілька душ, позавновувати такі самі Кружки "Рідної Школи", як в старому краю. Кождий Кружок "Рідної Школи" подбає, щоби буквально всі Українці і Українки круга діяльности Кружка стали членами "Рідної Школи" не виключаючи навіть дітий. Ніякі політичні, ніякі релігійні, ніякі соціяльні ріжниці і розбіжности не є міють мати місця в "Рідній Школі"; бо дитина для кождого однаково дорога: для багатого чи бідного, для робітника чи інтелігента.

Кружки виготовлять поазбучні списи своїх членів в 2 примірниках з поданням звання кождого члена і його адреси. Ті списи перешлють Головній Управі "Рідної Школи" у Львові Ринок ч. 10., вона вишле їм членські виказки і вишле їх з одним примірником спису дотичному Кружкови до доручення членам.

Щоби кождий, і найбідніщий, мав змогу стати членом "Рідної Школи", треба членську вкладку назначити дуже маленьку, кажім 1 доляр на рік, а вписове 10 центів. Найбідніщі можуть складати членську вкладку догідними ратами.

Кромі того і в Америці та взагалі за кордоном перевести в життя обовязкове оподаткування на "Рідну Школу" як це робиться в старім краю. Кождий член української нації, деб він не жив, обовязаний постійно що місяця платити 1% від своїх брутто проходів на "Рідну Школу" с. є: робітник чи інтелігент від свого зарібку, фармер від свого збору збіжа, доходу з продажі худоби і т. п. купець від денного торгу і т.д.

Опріч того є багато инших способів придбання гроша на "Рідну Школу". Один з дуже щирих громадян в Америці відданих справі "Рідної Школи" громадянин Дмитро Прухницький з Нортгамптон пише: "Я маю склеп до спілки з п. Юрком Мечудою. Ми взялися на спосіб. Тут купується товар до склепу у ріжних фірм і або самі властителі або їх агенти що тижня приходять до склепу по замовлення. Ми кождому пояснили справу "Рідної Школи" і просили о ласкаву жертву — і ні один не відмовив. В цей спосіб за 1 місяць зібрали ми майже 21 долярів. Тут найдеться до 3.000 укр. склепів і колиб що місяця кождий склепар зібрав лише 10 дол., то це принеслоб для "Рідної Школи" поважну квоту, бо 30.000 дол. від чужинців! — Кромі того в кождім склепі повинна висіти пушка, де можна збирати жертви центами. Можна привчити укр. публику, щоби цент чи два, які видається при купні, кидали до пушки на "Рідну Школу". Я маю нагоду бувати в жидівських склепах і в кождім бачив пушку на сіоністичні цілі. Мене інфомували, що центами збирають вони до трьох міліонів долярів місячно. — Чомуж би нам цього не зробити? — Щоби наші склепарі щиро займалися збірками на "Рідну Школу", булоб порадним оголошувати в часописі кілько котрий склепар зібрав та візвати громадянство, щоби купувало лише у тих, які памятають на "Рідну Школу". Се не так важко перевести. В кождій громаді найдуться патріоти, що будуть за сим агітувати і вести конролю над пушками. А коли всюди повстануть Кружки "Рідної Школи", то вони переберуть контролю над ними. — Дуже багато можуть зробити священики. Вони повинні при народі виповнювання душпастирських обоязків кожду спосібність використати до уладжування збірок і агітації на річ "Рідної Школи". Особливо конечно старатися кождої неділі і кождого свята уладити в цркві збірку, попередивши її відповідною промовою про вагу "Рідної Школи" або відправивши на інтенцію добрих успіхів акафист. В кождій українській церкві повинна бути пушка на "Рідну Школу". Опріч того аматорські вистави, концерти, фестини і т. п. улаштування на річ "Рідної Школи" принеслиб чималі доходи." — Ради шановного громадянина Прухницького дуже влучні.

"Рідна Школа" являється під теперішню упору дійсно найважніщою культурною інституцією, основою всіх основ, бо в ній доконається повне відродження нашого поневоленого народу і через неї певно дійдемо до найвищого нашого ідеалу: воскресення України. — Тому негайно братися до роботи, не ждати аж хтось другий подасть ініціятиву, але самому її подавати і практично переводити в діло.

При цій нагоді звертаємо увагу, що всякі жертви слати чеками (дрефтами) виставленими на адресу:

„Ukrainian Pedagogical Society", Lemberg, Rynok 10, Galicia, Europe,

"Рідна Школа" УПТ. у Львові, Ринок 10. II. поверх, а платними в однім з американських банків, бо за такі чеки тут більше платять як за чеки платні в тутешних банках.

Коли всі зрозуміємо величезну вагу "Рідної Школи" і постійно складати мем жертви на її ціли, то доконаємо великого діла, бо — громада великий чоловік!

ДО ВІДОМА ВСІМ УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ.

По довгих заходах вдалося урядови У. Н. С. придбати для „Свободи" вельми цінні „СПОМИНИ" д. ЕВГЕНА ЧИКАЛЕНКА.

Кілька українських накладень старалось набути цей твір, але удалось дістати „Свободі".

„Свобода" уперве буде друкувати цей рукопис, на який жде ціла свідома українська суспільність.

Через що-ж ці спомини такі важні?

Через те, що в них, наче в театрі рухомих образків, пересуваються наші найвизначніщі діячі за кількадесять літ. Та ще й тому, бо вони написані так цікаво і з таким гумором а й чуттем, що читаються як би найгарніщий роман.

Е. Чикаленко пише про те, що сам пережив, що бачив власними очима, а не що чув від других. Бо хата д. Е. Чикаленка в Києві була тим українським огнищем, біля котрого сходилися всі наші найгарніщі люди.

Е. Чикаленко походить зі старого українського роду. Його батьки оставили йому гарне майно, з якого увесь дохід він витрачував на українські справи. Українська газета „Рада" тільки й тим держалась, що діставала щороку підмогу від д. Е. Чикаленка в сумі 30,000 рублів ($15,000).

Крім того дім Чикаленків у Києві був справжнім заїзним домом для кожного українського діяча. Там діставав потребуючий не тільки харч і помешкание, але і грошеву запомогу. Великі суми гроший пішли на ті цілі. Чимало людий вратувало своє життя тільки через ту поміч. Кождий втікач, який мусів виїздити заграницю перед нагінкою московської поліції, міг бути певним, що в Чикаленків не тільки дістане гроший на дорогу, але і на удержание заграницею.

Нині на старість (йому яких 65 літ) д. Е. Чикаленко зі своєю старою дружиною бідує в околиці Відня. Підчас революції він втратив увесь маєток. А проте не жебрає милостині в нікого. Він заробляв на хліб вже й так, що викидав гній зпід коний.

Невелика ця сума, яку платимо д. Чикаленкови за право друкования його твору, невелика супроти великої його вартости. Але найбільша йому заплата хай буде у тім пересвідченню, що поява друком його „Споминів" це прислуга для усієї України.

Колись він спомагав грішми народню роботу, а тепер пером.

Повторюємо ще раз, що твір Чикаленка знаменитий задля своєї вірности в описуванню подій та осіб, задля високої ідейности та ще й задля такого щиро-українського гумору, який подибаєш хиба у Стороженка.

„Спомини" зачнемо друкувати в другій половині лютого або з початком марта.

СПІШІТЬ З ПЕРЕДПЛАТОЮ.

КРОВАВЕ РІЗДВО

Олифантська газета Нове Життя пише:

Страшна вість потрясла мешканцями Олифанту і околицею і викликала болючий жах, тим болючійший, що кровава трагедія розігралася в українській родині.

Дня 7-го січня сего року в день Різдва Христового в домі Петра Хрущa раннім ранком була сварка, проклони, крики. Звичайні сцени від довшого часу у тій нещасливій родині. Навіть на св. вечір не потрафили над собою запанувати. І тому не було у них св. вечері, не було радости в тій хаті. Пятеро діточок, що так довго ждали цего великого свята, не колядували на св. вечір, але сховані у кутку і перелякані, приглядалися пекольним сценам своїх родичів.

А ті сцени повторилися і на Різдво. Тільки шаліли з більшою силою, тай з нечувано страшним вислідом. Бо тато їх, Петро Хрущ (родом з Перунки пов. Грибів) запитий прогібіційною горівкою, зачав бити свою жену. Бив, чим попало і бив так довго, аж жена його Катерина скінчила життє. Одинокими свідками того страшного вбивства були діти, які не могли покликати сусідів на ратунок, бо двері були замкнені на ключ.

А там прийшов лікар і сконстатував смерть. Прийшла поліція і остовпіла з переляку. Побачила змасакровану жінку в калюжі крови, побачила обризкані кровію стіни і скували окаянного та посадили в тюрму. Забрали також окровавлений держак від піка яким чоловік убив свою жінку.

Судові власти заалярмовані тим нечуваним вчинком назначили розправу на день 28-го січня.

Величезні товпи народа взяли участь в сумних і дуже болючих відправах похоронних, які відбулися в церкві св. Кирила і Методія дня 10-го січня по убитій жінці.

Дітей на похороні мами не було. Їх забрали до захоронки для бездомних. Вже більше не побачуть своєї мами. І тата здається не побачуть. І не будуть знали чиї вони діти, бо чужі люди їх забрали і до чужої нам інституції їх взяли.

Нехайже то страшне вбивство, яке знищило цілу родину, яке позбавило 23-літну жінку життя, а 36-літного мужа запроторило в тюрму, а може й на смерть, яке кинуло пятеро дрібних, невинних діточок на сирітську поневірку попід чужі плоти, буде для нас болючою і відстрашаючою наукою. Нехай отворить нам очи, до чого веде пиятика: які страшні дарунки приносить нам в так численних наших домах фабрикований муншайн.

Чи навчить нас чого сей страшний і до глибини души потрясаючий злочин? А повинен богато навчити!

КНИГАРНЯ НАУК. ТОВ-А ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

видала друком першу часть катальоґу видавництв, які має на складі. В катальоґу, котрий обіймає: повісти, оповідання, нариси і новелі, так оріґінальні, як і перекладні, занотовано около 800 книжок — до найновіщих видань включно. Дальші части катальоґу, які будуть обіймати видавництва для дітий, поезію, драму і наукові твори, приготовляється до друку і вони незабаром появляться. Катальоґ цей без сумніву повинен причинитися до поширення української книжки серед широких кол укр. громадянства — бо з нього зможе кождий точно поінформуватися, які книжки та по якій ціні можна в тій найбільшій по цім боці рижської лінії укр. книгарні — набути. Катальоґ представляє собою досить показну книжечку (має 40 сторін). Висилає його книгарня дармом за надісланням сто тисяч мп. на почтову пересилку і опаковання.

Д. В.

ДАНИНА

Вже з того часу, як вернули наші стрільці з України та сказали, що старої Іванихи сини повмирали, то вона як не та стала. До церкви не ходить, на боже не дає, навіть не молиться — казали. Відцуралася Бога й людий, сховала своє горе в своїй похиленій хатині й доживала віку.

Довго-довго, гомоніло село про неї, а там і перестало, якби її й не було на світі. Ніхто до неї не заходив і вона до нікого. А жила вона на краю села, на вигоні. Колись, чи то пастух, чи подорожний увійшов напитись води, чи перед дощем схоронитися, та тепер і сі перестали, бо про неї пішла така чутка, що з чортом докладає.

А вона? Їй байдуже! Байдуже їй, що пліт повалився до долу, що хата врилалася в землю, що вікна призби досягали, що іноді дощ продирав солом'яну стріху і громадив свої краплини серед хати. В неї одно завдання було: нагодувати своїх нерозлучних товаришів: Кицьку, Мурця і Красулю. А в неділю, то вже зранка встане, повитягає зі старенької скрині парубочу одіж, білу-біленьку як сніг, рантухову і дивиться, розглядає, чи чого при ній не недостає. Все перегляне від вушінок до вишивок, череса, капелюхів і чобіт... Вже й люди вертаються з церкви, а вона все ще переглядає і переглядає. Її старечі очі ясніють тоді, морщини вигладжуються, висохлі уста усміхаються, ба навіть суха згорблена стать простується. Біля неї воркоче Кицька й час від часу підносить хвіст та втирається у її обгортку, що безладно звисає аж до її босих ніг. Та вона не чує, не бачить сього. Не чує навіть, що Мурцьо дзвонить ланцюхом, вибріхує, аж гомін на вигоні блукає, їсти домагається. Їй байдуже!... В неї нема дійсности. Вона блукає по широких степах України, синівських гробів шукає. А в неї їх аж чотири там зосталося. А день кінчився, сонічко заходило, здалека доходив, голос сопілки, дзвіночки, блеяннє овець, ірзаннє коней, рев рогатої худоби. Та й се не вирвало Іванихи з обіймів задуми. Аж коли цікаве сонечко заглянуло крізь маленьку шибку до хати, вона здрігнулася, мовби зі сну пробудилася. Очі померкли, жовте, воскове лице покрилося глибокими заглубинами, губи посиніли, беззубі ясна вдарили одно до одного. Хвилинка. А там знова Іваниха почала повільно складати одіж, притиснула її щераз до сухої груди і звільна, обережно вклала її до скрині. Щераз поглянула до середини, примкнула віко скрині й подалася на двір, а їй у слід побігла Кицька. Та заки успіла вона відчинити ворота, надбігла її Красуля. Вона піднесла легонько ворота своїми сильними рогами й поважно вступила на подвіре та підійшла до Іванихи.

— Ти, ти, моя пораднице — шепнула Іваниха, дрожачими руками обняла Красулю, пригорнула до себе і стала цілувати; Красуля хвилинку спокійно стояла, навіть не жула, а потім почала шорстким язиком водити по лиці Іванихи. І стало тихо. І Мурцьо й Кицько замовкли, тільки сонечко почервоніло якось дивно і скоренько сховалося за хмару. З небес покотилися рясні сльози й упали на срібне волосє Іванихи, котра все це голубила свою потіху, свою Красулю, й не чула криків, що доходили із села. Нараз тріск... Ворота впали, задзвеніла зброя, на подвіре влетів жандарм.

А, ти проклята відьмо, чому не несеш данини? — гукнув і замахнувся прикладом.

Хвилина. Смерть, труп, помста. Ланцюх обірвався, Мурцеві зуби впилися в жандармську ногу, а острі роги Красулі торощили ляцькі груди.

Писк... кров..., тиша... ніч... зірки... погідне небо і срібний серп-місяць...

* * *

Надармо заглядало сонце на другий день до Іванищиної хати. Надармо шукало господині. Її не було. Її пригорнула сільська тюрма. Та її байдуже зду біле тіло лежало на брудній землі, розхрістане волосє вкривало жовте обличче, а отворені очі дивилися у Вічність. Вони усміхалися. Мабуть бачили синів-соколів на Україні. А біля хати вганялися посіпаки, перебирали владу над спадщиною, бо й на воротах завісили біло-червону таблицю з написсю: "Постерунек жандармерії польскей".

(„Українська Сїчиниця".)